

Gelman: Mi, alulírottak...

Léner Péter, a Gelman-darab rendezője mindent elkövet, hogy a címváltoztatást igazolja: a színházi előcsarnokot pályaudvari váróteremmé „alakítja” egy hangosbeszélővel, az előadás kezdete előtt bejátszott vonatzzajjal. Törekvésért azért sem kísérheti siker, mert a darab nem ad lehetőséget ilyen átértelmezésre. Az eredeti cím pontos: *Mi, alulírottak...* Először: mert konkrétan utal a darab legfontosabb problémájára, másodsor: mert jelképes erejű: a darabban a mechanizmusból való kiszakadás, az emberi önmegvalósítás lehetőségének szimbolikus megfogalmazása, lehetőség az énazonosság és az énérvényesítés összhangjának megvalósítására.

A *Gelman* nem mond semmi újat az emberről, szemmel láthatólag nem is akar. A darab tárgyából „kitermelődve”, szinte a választott életanyag önmegvalósulásának szükségszerű következményeként megteremtődik néhány olyan situáció, amelyekből valóban hiteles, modern emberi konfliktushelyzet jöhetne létre. Ám Gelman ezeket éppen csak jelzi, elemzésüktől, ami darabjának gondolati mélységet adhatna, szándékosan óvakodik. Őt maga a jelenség, a szocialista társadalom adott fejlődési fokán kialakuló bürokrata-mechanizmus érdekli. Alakjait belehelyezi a mechanizmusba, s azt mutatja be, hogyan reagálnak azok bizonyos, konkrét situációkra. Az emberi reakció lehetséges „típusait” vonultatja föl, s mindezt pontosan teszi. Ez a mechanizmus emberi tettek, viszonyulások objektívációja, amely „fejlődésnek” bizonyos pontjától önmozgásra képes. (Ezt az önmozgást Gelman okosan érzékelteti: akik *látszólag* irányítják a mechanizmust — Grizsiljuk és Iván Ivanovics — nincsenek jelen a darabban.) Ebben a struktúrában az egyes ember helyzete abszurd-

dá válik. Gelman darabjának legjobb pillanatai éppen azok, amikor ezt az abszurditást ábrázolja. A probléma azonban ott van (s ez a Szegedi Nemzeti Színház előadásából is kitűnik), hogy Gelman „típusai” átlagos emberi magatartás-formákban vergődnek, s az egyéni nem jelenik meg az átlagban. Ezért az előadás erkölcsi képeskönyvvé válik, s ez az illusztratív jelleg elfojtja a tárgyból szükségszerűen kibontakozó drámai szituációk emberközpontú kifejtését.

Az előadás első és második része között mély a szakadék. Az első rész vontatott, már-már érdektelen játszadozás, dramaturgiai hibával tarkítva: az az Alla lesz hirtelen és motiválatlanul tisztességes és lépzele le a „születésnap-akció”, aki bevalottan egyetlen cél érdekében akarja aláírni az átvételt hitelesítő papírt: hogy lakást, telefont kapjon. Persze, jöhet az ellenérv: igen, mert tőrnie kell önmögvalósítását. Csak hogy a jelenet nyomán fölsejle családi „dráma” utólagosan, a második rész fölött semmisítetik meg, azzal, hogy nem folytatódik. Ez a képeskönyv-oldal, az első rész végére illesztve, egyben a fenti tisztességes szándékot is hamissá teszi. — A második részben aztán egyszerre „megugrik” a darab, kiderül, mindenki tud valami fontosat, amit eddig ügyesen titkolt. Az előadás itt tud létrehozni bizonyosfajta feszültséget, amely három pillanatban csúcsozódik, drámai igénytel. Gelman alakjai éppen azért sematikusak, mert a mechanizmusra visszairányuló reakciók egy-egyben kiteljesítik jellemüket. Legfőképpen érvényes ez Lonya Singyinre (Vass Gábor), akit egyéni emberi vonatkozásai tulajdonképpen csak a szintén láthatatlan Jegorovhoz kötnék, s mint ilyenek egy eleve „lefokozott” énkiteljesedésre predestinálnak. Ez a darab nem az

ő egyéni drámája, mert ő is csupán eszköz: a csinált — hiszen nem egyéni belső szükségszerűségéből fakadó — humanizmus eszközzé degradált, egyenlően „típusa”. Egyetlen drámai pillanata a befeljenet: a fenti „típus” emberének tehetetlen üvöltése a mechanizmussal szemben. Vass Gábor itt a legjobb.

Az előadás nagy érdeme *Kátay Endre* művészi alakítása. Nagy kár, hogy Kátay nem tud leszokni fölösleges gesztusairól, amelyekkel többnyire túljátssza szerepét. Játékával olyannyira emelkedik a többi színész fölé, hogy a megformált alak (Szemjonov) a szükségesnél nagyobb nyomatókat kap. — Szemjonov az, aki az utolsó pillanatig megőrzi kivülállását, a mechanizmus mindenről-informált kiszolgálójaként. Bábú volta akkor kérdőjeleződik meg, amikor választásra kényszerül. Választása a megfutamodás, mert számára magának a választásnak a ténye is abszurdum. Megfutamodása, didaktika és líra nélkül, az emberi kiszolgáltatottság szíven ütő tragédiája (másik drámai pillanat). S ezek után használhatatlan a másik két aláírás: Nujkina (Barta Mária) visszakeri a kitöltetlen átvételi papírt. Ez a pillanat (a harmadik drámai) lényegében a darab vége is. Mert — és ez lehet Gelman bölcs üzenete az eredeti címmel együtt — emberi viszonylatainkban mindnyájan „alulírottak” vagyunk.

Kovács János (Gyevjatov) végig pontos és egyszerű szerepvezetése akkor erősödik fel, amikor kiderül: az átvételi bizottság elnökét is bábúnak használja a mechanizmus. *Barta Mária* jól oldja meg szerepét, kisebb bizonytalanságtól eltekintve érvényes ez *Király Leventére* (Maliszov) is. *Menszator Magdolnának* (Alla) nincs mit kezdenie tehetetlen szerepével.

BELÁNYI GYÖRGY

Donizetti: Anna Bolena

A Szegedi Nemzeti Színház operatársulata legutóbbi bemutatója Donizetti e kevésbé és kevesek által ismert operája volt. Mielőtt még néhány gondolatot papírra vetnék, fontosnak tartom leszögezni, hogy az előadást nem zenekritikusi szemmel, hanem a kíváncsiságból operabemutatóra vetődő néző szemével figyeltem. Mint ilyen — nem rendelkezve megfelelő zenei műveltséggel és szakmai képzettséggel — nem tudom megítélni, megérte-e előadni a szövegkönyvet, másképpen, szakmailag helyes volt-e színpadra vinni Donizetti elfelejtett művét.

A laikus szempontból bizonyára megérte bemutatni. *Bruno Campanella* például lejött Szegedre, vállalkozott a „betanításra”, a dirigálásra. Megint csak nem értő mondja, de biztosan hosszú időre leckét adott „olasz muzsikából” a zenekarnak és a szólistáknak. Csak igazi olasz képes ilyen pianóinokra fogni a zenekart, s hogy néha mégis elnyomták az éneket, az vagy a szólista hibája volt, vagy a terem rossz akusztikájának következménye. Érdemes volt a művet elővenni Anna Bolena figurája miatt is, hiszen ha ő nincs, ki tudja mikor bizonyíthat ilyen fényesen *Bajtai Horváth Ágota*. Zenei felkészültsége, egyre fejlődő énektéchnikája mellett színesíti teljesítménye is élményt nyújtott. *Gortva Irén* Smeton, az apród szerepében hasonlóképpen jó volt, s főként magabiztossága volt imponáló. Ugyan-

csak Donizetti által jutott neki megfelelő szerephez *Lengyel Ildikó*, aki Seymourt zeneileg és színészeleg egyaránt jól formálta meg. *Gregor József* Enrico szerepében már nem kap ilyen hálás feladatot, de hangja most is meggyőző. (Kellems jelenség VIII. Henrik-ként, főként Korða Sándor filmjének főszereplőjét juttatja eszünkbe megjelenésével.)

A karmester és néhány szólista kitűnő teljesítménye mellett azonban voltak az előadásnak kifejezetten gyöngye pontjai. Kínos volt például a férfi kórust hallgatni, mert arra gondolt az ember, nem igaz, hogy nem lehetett volna időben felmérni képességüket és javítani rajta. Szerencsére, a női kar ellensúlyozni tudta ezt a kellemetlenséget.

Csikós Attila díszletei jól adták vissza a korabeli angol udvar intrikus légkörét, s jól jelezték a bekövetkező tragédiát. *Vágvölgyi Ilona* ruhái inkább praktikusak voltak, mint szépek.

Horváth Zoltán rendezése igyekezett mozgalmassá tenni a színpadon végbemenő cselekményt, s ehhez a kórust használta fel. Donizetti operájának főhőse az ártatlan Anna Bolena, Horváth Zoltán tehát ennek megfelelően irányította a többi figura megformálót.

A kitűnő alakításokkal, kellemes meglepetésekkel is szolgáló előadás megnyugtató volt. Bizonyította, vannak tehetséges fiataljai a szegedi operatársulatnak. G. R.

Így is lehet...

Egy évvel ezelőtt azt írtam a jogi kar hallgatóinak a mezőgazdasági munkájáról szóló tudóstársulat című cikkemben, hogy „Ezt még tanulni kell”. Az idei munkaszervezés azt bizonyította a jogi karon gyorsan tanulnak, mert összehasonlíthatatlanul jobb volt a munka, a foglalkoztató partner gazdaság vezetőinek hozzáállása, és a szerződés is méltányosabb fizetést biztosított a munka ellenértékéért.

Előzmények

Amikor megtudtuk, hogy csak október végén 22-től 27-ig megyünk dolgozni nem éppen kitörő lelkesedéssel fogadtuk a hírt. Alapja az aggodalomnak az időjárás volt — s lett. Az öt napon át három napon át metsző hideg volt, főleg a reggeli órákban ami alaposan rányomta bélyegét a teljesítményekre. A harmadévesek a Szegedi Állami Gazdaság Puszta-területének ruzsai telepén szedték a szőlőt. Öket kísértük figyelemmel öt napon keresztül.

Munkanapok

Az első napon a gazdaság egyik kerületvezetője ismertette az elvárásait. Mit lehet ezek-

ről mondani? Két mázsa szőlő leszedése fejenként. Teljesíthető elvárás. Az első napon nem volt semmi probléma, bár a második napon nem csak a lassan telő puttonyokkal kellett megbirkózni, hanem a csaknem fagyponton levő idővel is.

A „kiengedés” a negyedik napon következett, amiben ismét az időjárás volt a főszereplő. (Azt azért meg kell jegyezni, hogy ez nem volt ok arra, hogy a helyi vendéglő forgalmát annyira fel-lendítsék a hallgatók!) A befejező napon aztán végleg leengedett a társaság. Alig teltek meg a puttonyok, és még többen látogatták meg a kocsmát.

Összegzés helyett

Ahhoz kétség sem fér, hogy az idei évben minden tekintetben jobb hangulatban zárult a mezőgazdasági munka mint egy évvel ezelőtt. Akkor a legnagyobb problémát a termelőszevetkezett hozzáállásban láttam. Itt más szemlélettel fogadtak bennünket.

Azok akik valamennyi munkanapon — dacolva az időjárás viszontagságaival megjelentek a munkán a legnagyobb „szemtelenségnek tartották, hogy voltak olyan hallgatók akik ki tudja miért de egyetlen napon sem jelentek meg.

Ha „nehezen” is, de kocsira kerültek a tele ládák

Szinte egybehangzó vélemény szerint feltétlenül szükséges lenne ezeknek a hallgatóknak a szigorú felelősségre vonására. Az igaz, hogy valószínűleg sikerül mindenkinek igazolást szerezni, de ezeket is lehet ellenőrizni, mert méltánytalan, igazságtalan lenne ha bárki is hamisított, vagy kitalált indokkal kinevetné azokat akik a kényelmet a munkával cserélték fel. Lehetséges, szokatlan hogy a hallgatóktól érkezik ilyen javaslat, de éppen ez mutatja, hogy azok akik ott voltak nem szívesen veszik ha a „lógósok” kinevetik őket.

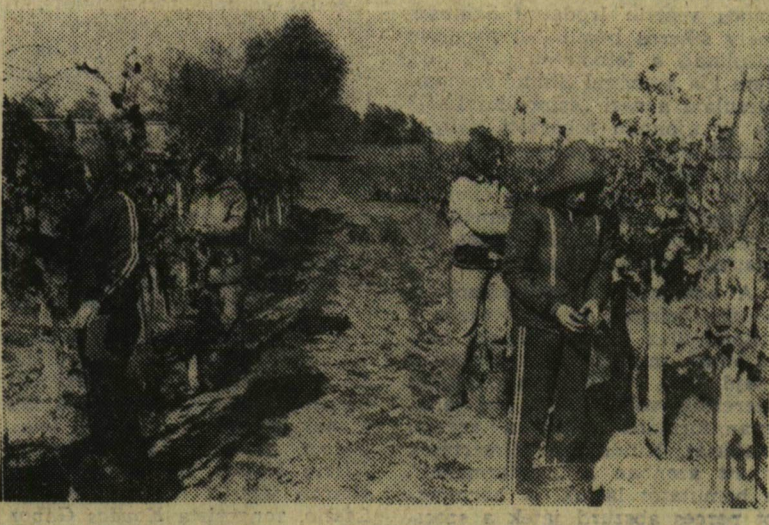
S végezetül még néhány gon-

dolat: Meglepően jó volt hogy a csoportokkal kintlevő tanárok a hallgatók érdekeit képviselték, intézkedtek és segítettek. Azt kell mondani példáját mutatták a jó értelemben vett oktató — hallgató viszonyban. Az idei évben a buszokkal sem volt probléma. Időben érkeztek, és időben indultak. A hatórás munkaidő nem volt olyan megterhelő, és az itthon fogyasztott ebéd sem volt elhűlve. — Így aztán azt lehet mondani: jól összehangolt, jól szervezett munkán vettünk részt. — kár, hogy nem dolgozott végig mindenki jól.

ÉLES ANDRÁS

Jurátusok a szőlősorok között

Orvostanhallgatók a Szegedi Állami Gazdaság ásvóthalmi üzemegységében (Fotók: Molnár József)

Elméledések a szüretéről

A felkeő nap a menza előtt talált bennünket, buszra várva, kissé türelmetlenül a hideg miatt. Fél hét az indulás ideje, Öt-tömőre megyünk, szőlőt szedni.

Az úton alvás, evés, Reggeli krónika, totómegbeszélés. A megérkezéskor topogás, névsorolvásás, balesetvédelmi oktatás — lehetőleg ne vágjuk le saját és mások ujját —, vödörfelvétel. Végre szedhetjük, szép rizling — jut belőle bőven a hasunkba és a magunkkal hozott szatyorba is. Vidám munkazajtól hangosak a szőlősorok. Munka közben a TTK-sokhoz illően pontosítottuk a tsz által kiszámított vödörök átlagsúlyát, Borda-féle visszaméresi eljárással. Méréletet e célra egyik előrelátó tanárunk hozott. Tízórai szünetben, mielőtt egy elhanyagolt szőlőtáblába vezényeltek volna bennünket, szakszerű oktatásban részesültünk a szőlőművelésről, például: meddig kell futtatni a vesszőt, miért nem lehet a gyomot műtrágyával irtani, mikor lehet elkezdni a gépesített művelést stb. Ezután már értettük, miért járunk derékig a szúrós gazban. Azzal vigasztaltuk magunkat, hogy holnap már nem lesznek ilyen parlagon hagyott szőlősorok.

Hasonlóan telt a hét többi napja is. Délben már trikóra vetkőztünk, s a vödörösök alig győzték hordani az alföldi homok termését. A munkaintenzitás csak pánkteneken csökkent, talán a metsző, hideg szél, talán a közelgő hétvége miatt.

A népgazdaságnak évente szüksége van a diákok segítségére. Fárastó, nehéz, hasznos munkát végeztünk, jólesett. Jövőre is megyünk!